

este o spațioasă încăpere cu destinație sanitar-menajeră unde au încercat, zadarnic, să se refugieze în timpul erupției Vezuviului, oamenii din împrejurimi.

Săpături pe suprafețe întinse s-au efectuat în primul sector al Pompeiului* în apropierea aceleiași străzi a „Abundenței”. Aici au apărut numeroase clădiri care dau un aspect pitoresc acestei artere principale. Printre ele se numără: Casa lui Popidius Montanus, cunoscut din propaganda electorală a latruncularilor (jucători de „pătrățele”, probabil un fel de șah), apoi câteva prăvălii printre care cea a negustorului de stofe M. Vecilius Verecundus, frumos decorată cu fresce, înfățișând pe zeul Mercur cu punga de bani în mână, Venus, divinitatea protectoare a orașului, într-o cvadrigră trasă de elefanți și înconjurată de amorași etc., sau cea a unor vopsitori (infectores); o mare oficiină a unor linari și pîslari, care încintă ochiul prin splendide picturi murale, inspirate din mitologia greco-romană: busturile lui Appolo, Jupiter, Mercur, Diana ș.a.; o spălătorie și călcătorie, Fullonica Stephani; „Prăvălia lui Verus” (Bottega di Verus) aparținând unui meșteșugar de vase, după cum demonstrează numeroasele mărturii găsite în incinta clădirii și Casa lui Lucius Ceius Secundus.

În ultimul deceniu au fost reluate de asemenea șantierele arheologice din zona vestică a Amfiteatrului (sectorul II) întrerupte din cauza celui de-al doilea război mondial. Printre numeroasele monumente existente aici se remarcă Casa lui Succesus, denumită așa după o inscripție ce amintește proprietarul imobilului, Casa del Frutteto, bogată în fresce înfățișând celebrele grădini și livezi de fructe pompeiene, Casa Venerei cu o uriașă pictură reprezentând zeița înotînd, pictură cu un puternic efect coloristic. Ultima clădire mare, importantă din acest sector, este Villa Iuliei Felice (numele stăpînei e gravat pe poarta de intrare), o întinsă proprietate particulară, care ocupă o mare parte a laturii de nord-vest a „Străzii Abundenței”. Edificiul se împarte în trei părți distincte: locuința propriuzisă în mijlociul unei grădini,

* Pentru urmărirea mai atentă a planului urbanistic în cadrul cercetărilor și pentru ușurarea vizitării lui, orașul a fost împărțit în sectoare sau regiuni, cartiere, insule etc.

baia dată în folosința publică cu toate încăperile necesare (apodyterium, frigidarium, tepidarium, caldarium și laconicum) și, în sfîrșit, zona „comercială” alcătuită dintr-o circiumă, prăvălie și locuințele de închiriat.

Lucrări de excavație s-au întreprins și la Porta di Sarno (identificată probabil cu antica Porta Urbulana, atestată de o inscripție oscă), în estul orașului, Porta di Nocera (în sud) și pe Via Nocera, ultima mare arteră de comunicație care străbate cartierul estic al Pompeiului de la nord la sud. Aici s-au săpat numeroase necropole, printre care amintim: mormîntul cu epitetul EVMA-CHIA L (uci) F(ilia) SIBI ET SVIS, monumentul funerar al „bancherului” (argentarius), L. Ceius Serapionus, ridicat de către soția acestuia, Helvia, groapa sepulcrală a libertului P. Vesovius Philerus, augustalis, cavoul dumvirului L. Cellius, tribunus militum a populo sau mausoleul circular al unei femei, Veia Barchilla, construit și pentru soțul ei N. Agrestinus Equitius Pulcher etc.

S-au continuat săpăturile și într-o serie de villae suburbane, din partea de nord-vest și de vest a orașului, ca de pildă în Villa lui Diomede, în villa din apropierea „Porții Marina”, unde se mai văd și astăzi resturile celor 43 de coloane ale unui portic (fig. 1) sau în Villa dei Misteri.

Cu această ocazie edificiului „misterelor” cu pereții aproape în întregime acoperiți de fresce (fig. 2) i s-a putut face planimetria exactă a celor 47 de încăperi. Proprietatea e compartimentată în trei mari unități: 1) locuințele stăpînilor cu atrium și veranda; 2) peristilul, baia, curtea interioară a bucătăriei și porticul meridional; 3) intrarea, dependințele și încăperile rezervate personalului și lucrătorilor agricoli sezonieri.

Cercetări de mai mică amploare s-au întreprins și în alte puncte ale orașului la Porta di Vesuvio, Porta di Capua, Porta di Nola ș.a.

Viitoarele lucrări arheologice (în sectoarele II-V și IX, din partea de nord-est și est, puțin cunoscute) coordonate de către Direcția Generală a Antichităților și Artelor din cadrul Ministerului Instrucțiunii Publice vor completa, în anii următori, cu date inedite, imaginea Pompeiului, care și așa cum se prezintă astăzi, lasă impresii de neuitat.

EXPOZIȚIA „HENRI BREUIL”

La Paris a fost deschisă pînă în 1967 de către Fundația Singer-Polignac, cu concursul mai multor instituții culturale și specialiști, o foarte interesantă și originală expoziție — o retrospectivă integrală — cu privire la viața și opera celebrului preistorician francez, de renume mondial, abatele Henri Breuil (1877—1961)¹.

Prin texte sugestive — unele inedite, — multe fragmente din imensa operă a marelui savant, fotografii revelatoare, din diferite etape ale vieții și desene pline de farmec și de realism — scene după cele mai renumite desene după gravurile din peșterile din Franța, Spania și Africa — se prezintă evolutiv și palpitant.

La terminarea studiilor teologice, în anul 1900 Henri Breuil declară hotărît superiorilor săi, care intenționau să-l determine a se consacra numai carierii eclesiastice: „Voi merge pînă în Kamciatka, dacă e necesar, dar nu voi renunța niciodată la cercetarea științifică!”.

Cu anul 1900, începe marea aventură a vieții abatelui Breuil: cercetarea, cu pasiune neînfrîntă și cu larg orizont, din toate punctele de vedere, a gravurilor, desenelor și incrustațiilor din peșterile paleolitice. La început sînt cercetate peșterile, La Mouthe,

¹ Fondation Singer — Polignac, Henri Breuil (1877—1961) Paris, 1967, 72 p. 91 fig.

Abatele Breuil în cabinetul său de lucru cu colaboratoarea sa Miss M. E. Boyle 1947.

CONSTANTIN POP

Franța, peștera Niaux: Bizon gravat pe lut.

Peștera Les Trois Frères: scenă mitică.

din provincia Dordogne, cu desene parietale din aurignacian, perigordian și magdalenian, Combarelles, în 1901, unde împreună cu L. Capitan și D. Peyrony sînt precizate aproximativ 300 de gravuri rupestre zoomorfe și anthropomorfe, Font-de-Gaume, tot din provincia Dordogne, unde fuseseră descoperite figuri de bizoni, cai sălbatici, mamuți, reni, cervidee, rinoceri, urși și lupi.

În anul 1902, Breuil este chemat de E. Cartailhac să studieze, în toate detaliile, celebrele peșteri din Spania, de la Altamira, descoperite după cum se știe, printr-o fericită întimplare — rămasă legendară — de către Don

Marcellino S. de Sautuola, în anul 1869.

După ce își ia licența, în anul 1905 începe să-și pregătească teza de doctorat la Facultatea de științe de la Fribourg, alegîndu-și ca subiect Stilizarea figurilor în arta gravurilor rupestre din epoca renului.

În anul 1906 începe cu Alcade de Rio și continuă cu H. Obermaier și P. Wernet studiul peșterii de la Castillo din Spania, iar în 1908 se reîntoarce la peștera de la Niaux și La Portes din sudul Franței, ale căror gravuri de culoare neagră și roșie le studiază amănunțit cu E. Cartailhac. Numai în Spania au fost identificați în 260 de zile, 267 pereți

cu picturi. Pe baza desenelor și săpăturilor executate, H. Breuil și E. Cartailhac demonstrează la Fribourg, în cunoscuta „bătălie aurignaciană”, anterioritatea perioadei aurignaciene față de solutrean. Acum, abatele Breuil începe să publice cunoscutele sale lucrări asupra tehnicii pietrii cioplite din paleolitic, cu numeroasele desene ale gravurilor și instrumentelor de os.

În anii 1911 — 1920 abatele Breuil, cu o mică întrerupere în timpul primului război mondial, cînd a fost infirmier, a scos la lumină gravurile rupestre de la Alpera, Pileta și Minateda, din Spania orientală; în anul 1921 se încep cercetările de lungă durată de la renumita peșteră Les Trois Frères cu scenele ei mitice și acel zeu al vîntătorilor, cu figură de vrăjitor.

În anul 1929, abatele Breuil este numit la Collège de France, iar în 1931 își începe călătoria în Africa de Sud și în China, cu încercarea, pe baza unui enorm material documentar, de reconstituire a marilor etape a artei peșterilor.

La 13 mai 1938, abatele Henri Breuil este ales membru al Academiei franceze.

În anii celui de-al doilea război mondial, studiază peștera de la Lascaux și face o lungă călătorie de studii în Africa de Sud, unde lămurește vestitul complex pictural al „Damei albe” de la Brandberg, datat între 1612 — 1212 î.e.n., cu afinități mediteraneene evidente, iar în anul 1950 descoperă în Rhodesia de Sud și în sud-vestul african vestitele gravuri de sfîncși-grifoni și de grupuri de tinere dansatoare muzicante.

Ultimii ani ai vieții sale, abatele Breuil îi consacră publicării lucrărilor sale de sinteză, adevărate îndreptare pentru studierea paleoliticului în general și al gravurilor rupestre în special.

La 14 august 1961, abatele Breuil moare, aproape neștiut de nimeni, în locuința sa modestă de la Isle-Adam, avînd alături de el numai pe Miss Mary E. Boyle, colaboratoarea sa cea mai devotată.

Expoziția de la Paris și broșura publicată cu acest prilej au evocat o viață și o operă consacrate uneia din cele mai importante etape din epoca străveche a omenirii.

ION BERCIU